

Складові частини земельного капіталу сільськогосподарських підприємств

Гаража О.П.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри управління земельними ресурсами та кадастру
Харківського національного аграрного університету
імені В.В. Докучаєва

У статті розглянуто складові частини земельного капіталу сільськогосподарських підприємств. Установлено, що нині існує проблема у визначенні інституціональної частини у складі земельного капіталу. Визначено, що земельна рента поділяється на природну та інтелектуальну. Запропоновано поділ інтелектуальної ренти на складові частини: соціальну, трансакційну, технологічну, інституціональну. Обґрунтовано показники для визначення складових частин інтелектуальної ренти.

Ключові слова: земельна рента, земельний капітал, інституціональний складник, сільськогосподарські підприємства.

Гаража Е.П. СОСТАВНЫЕ ЧАСТИ ЗЕМЕЛЬНОГО КАПИТАЛА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье рассмотрены составные части земельного капитала сельскохозяйственных предприятий. Установлено, что в настоящее время существует проблема в определении институциональной части в составе земельного капитала. Определено, что земельная рента делится на естественную и интеллектуальную. Предложено разделение интеллектуальной ренты на составные части: социальную, транзакционную, технологическую, институциональную. Обоснованы показатели для определения составных частей интеллектуальной ренты.

Ключевые слова: земельная рента, земельный капитал, институциональная составляющая, сельскохозяйственные предприятия.

Garazha Y.P. COMPONENTS OF LAND CAPITAL OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

The components of the land capital of agricultural enterprises are discussed in the article. It has been established that at present there is a problem in determining the institutional part in the composition of land capital. It is determined that land rent is divided into natural and intellectual. The proposed division of intellectual rent into its constituent parts: social, transactional, technological, institutional. Reasonable indicators for determining the components of intellectual rent.

Keywords: land rent, land capital, institutional component, agricultural enterprises.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Земельно-майнові відносини у сфері управління земельними ресурсами поступово відходять від традиційних підходів. Наукові платформи щодо прогнозування використання земельних ресурсів, земельної економіки у цілому дедалі дужче й частіше індивідуалізуються унікальною синтетичністю взаємопов'язаних елементів системи управління, що враховують не тільки просторово-часові, економічні й екологічні чинники та умови, а й соціально-психологічні, адміністративно-розпорядчі, функціонально-планувальні, еволюційні, фінансові, що дає повноправні підстави для використання методології інституціонального аналізу, становлення концепції інституціонального капіталу в ринковому управлінні земельними ресурсами, яка

на тлі української економічної науки перебуває в початковому стані.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування та оцінку земельного капіталу у своїх наукових працях досліджували А.М. Третяк [1], В.В. Горлачук [2], Д.С. Добряк, Д.І. Бабміндра [3], А.Я. Сохнич [4] та ін. Проте формування інституціонального складника у складі земельного капіталу потребує більш ґрунтовного дослідження.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Земельний капітал сільськогосподарських підприємств формується завдяки земельному банку і має вагоме значення як виробничий ресурс в їхній господарській діяльності. Поряд із цим необхідне обґрунтоване виділення інституціонального складника земельного капіталу серед сукуп-

ності різновидів його складових частин у різних організаційно-правових формах господарюючих суб'єктів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження практичних питань щодо виділення складових частин земельного капіталу сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інституціональний капітал управління земельними ресурсами – високопотенціальні інституції управління, що забезпечують ефективний розвиток інституціональної системи на відповідному рівні господарювання, оптимізацію транзакційних витрат, створення інституціональних інновацій та зростання віддачі від інших видів капіталу. Це сукупність інституцій (формальних і неформальних) та інститутів, що створюють умови для збереження і відтворення землі, її ефективного й раціонального використання, забезпечення економічного зростання та розвитку. Інституціональний капітал управління земельними ресурсами поділяється за рівнями: міжнародний, макрокапітал, мезокапітал, мікрокапітал. Розглянемо методичний підхід до формування та функціонування інституціонального капіталу сільськогосподарських підприємств, який вкладається у земельні ресурси, шляхом виділення частки від витрат на внесення мінеральних та органічних добрив за наявного технологічного рівня ведення господарства.

Методика визначення інституціонального капіталу має таку послідовність: 1) визначення нормативної еквівалентної врожайності в областях України за всіма організаційно-правовими формами; 2) визначення земельної ренти; 3) виділення в земельній ренті інституціональної частини; 4) визначення інституціонального капіталу. Для розрахунку нормальної еквівалентної врожайності використаємо дані 2016 р. щодо структури посівних площ, повної собівартості продукції, врожайності сільськогосподарських культур та рентабельності продукції відповідно і різних організаційно-правових формах господарювання: сільськогосподарських підприємств, державних та недержавних підприємств, товариств, приватних підприємств, кооперативах, інших підприємств. У 2016 р. в середньому по Україні у структурі посівних площ переважала пшениця. Так, у сільськогосподарських підприємствах вона займала 0,2880%, товариствах – 0,2803%, приватних підприємствах – 0,2973%, кооперативах – 0,3434%, інших підприємствах – 0,3122%, дер-

жавних підприємствах – 0,3122% та недержавних підприємствах – 0,2877%.

У 2016 р. в середньому по Україні повна собівартість пшениці у сільськогосподарських підприємствах становила 11 248 грн./га, товариствах – 11 931 грн./га, приватних підприємствах – 10 366 грн./га, кооперативах – 8 558 грн./га, інших підприємствах – 9 365 грн./га, державних – 9 501 грн./га та недержавних підприємствах – 11 291 грн./га. У 2016 р. в середньому по Україні врожайність пшениці становила: у сільськогосподарських підприємствах – 45,10 ц/га, товариствах – 46,9 ц/га, приватних підприємствах – 42,9 ц/га, кооперативах – 39,8 ц/га, інших підприємствах – 37,9 ц/га, державних – 36,3 ц/га та недержавних підприємствах – 45,3 ц/га. У 2016 р. в середньому по Україні рентабельність пшениці у сільськогосподарських підприємствах становила – 31,7%, товариствах – 30,0%, приватних підприємствах – 35%, кооперативах – 42,3%, інших підприємствах – 35,8%, державних – 19,3% та недержавних підприємствах – 31,9%.

Валова продукція визначалася як сума витрат та надлишку, який розраховували множенням рентабельності на витрати. Чистий дохід розраховували як різницю між валовою продукцією та витратами на її виробництво (повна собівартість продукції). Поправка на дохід по зернових вводилася для кожної культури десятипільної сівозміни (пшениця, ячмінь, горох, кукурудза на зерно, цукровий буряк, соняшник, соя, ріпак, картопля, овочі) шляхом віднімання від чистого доходу певної культури розміру чистого доходу пшениці. Кожна культура займає різну величину в сівозміні, тому визначалася розбіжність доходу з урахуванням ваги у структурі посівних площ по кожній області (табл. 1).

У 2016 р. в середньому по Україні нормальна еквівалентна врожайність пшениці у сільськогосподарських підприємствах становила 53,19 ц/га, товариствах – 55,33 ц/га, приватних підприємствах – 50,79 ц/га, кооперативах – 46,85 ц/га, інших підприємствах – 42,67 ц/га, державних – 50,64 ц/га та недержавних підприємствах – 53,5 ц/га. На основі еквівалентної врожайності пшениці проведено розрахунок земельної ренти, яка поділена на природну та інтелектуальну (табл. 2).

У складі інтелектуальної ренти виділено соціальний, інституціональний, транзакційний, технологічний складники (табл. 3).

Найбільшу вагу в земельній ренті займає інтелектуальна частина – 64%, а природна

**Розрахунок нормальної еквівалентної врожайності
у сільськогосподарських підприємствах Вінницької області в 2016 р.**

Культура	Валова продукція, грн/га	Витрати, грн/га	Рентабельність	Чистий дохід, грн/га	Поправка на дохід по зерновим, грн/га	Вага посівів	Розбіжність доходу, грн/га	
Пшениця	18943,7	14572,1	30	4371,6	0	0,3142	0	
Ячмінь	14584,6	11421	27,7	3163,6	-1208	0,069	-83,4	
Горох	25672,4	13633,8	88,3	12038,6	7667	0,0079	60,6	
Кукурудза на зерно	29741,1	20900,3	42,3	8840,8	4469,2	0,1813	810,3	
Цукровий буряк	36317	32053,8	13,3	4263,2	-108,4	0,0557	-6,0	
Соняшник	22442	13913,2	61,3	8528,8	4157,2	0,2391	994,0	
Соя	21144,4	15535,9	36,1	5608,5	1236,9	0,1044	129,1	
Ріпак	24247,8	16768,9	44,6	7478,9	3107,3	0,028	87,0	
Картопля	32248,5	34901	-7,6	-2652,5	-7024,1	0,0001	-0,7	
Овочі	523102,2	496301,9	5,4	26800,3	22428,7	0,0002	4,5	
						1,000	1995,36	
Собівартість 1 ц пшениці, грн	259,29							
Різниця в доході в перерахунку на зерно, ц/га								5,92
Нормативна еквівалентна урожайність, ц/га								62,12

Джерело: розроблено автором на основі [5]

частина майже у двічі менша – 36%. В інтелектуальній ренті в середньому по Україні соціальний складник досягає рівня 4%, інституціональний – 12%, трансакційний – 13%, технологічний – 35% (табл. 4).

Виділення в інтелектуальній земельній ренті складових частин (соціальної, інституціональної, трансакційної, технологічної) відбувалося на основі аналізу витрат на виробництво продукції рослинництва за елементами. Соціальний складник розраховувався як сума витрат на оплату праці та відрахувань на соціальні заходи. Інституціональний складник розраховувалася на основі витрат на мінеральні добрива. Трансакційний складник розраховувалася на основі витрат на орендну плату за земельні частки (паї) та майнові паї. Технологічні витрати склалися з усіх витрат за винятком витрат на формування соціального, інституціонального, трансакційного складників. Результати визначено у ваговому співвідношенні, у тому числі у сільськогосподарських підприємствах, товариствах, приватних підприємствах, кооперативах, інших підприємствах, державних та недержавних підприємствах (табл. 5).

Найменша нормальна еквівалентна врожайність пшениці на гірших землях становила у 2016 р. в середньому по Україні у сіль-

ськогосподарських підприємствах – 11,7 ц/га, товариствах – 11,1 ц/га, приватних підприємствах – 11,7 ц/га, кооперативах – 10,3 ц/га, інших підприємствах – 5,1 ц/га, державних – 11,6 ц/га та недержавних підприємствах – 11,8 ц/га. Мінімальна інтервенційна ціна (з урахуванням податку на додану вартість) пшениці м'якої 2-го класу становила 365 грн./ц у 2016 р. [6] (табл. 6).

Норматив окупності витрат визначений як різниця між темпами витрат на виробництво продукції та темпами цін на їх реалізацію та становить 5%.

Окупність витрат на виробництво пшениці становила у 2016 р. в середньому по Україні у сільськогосподарських підприємствах – 1,73 ц/га, товариствах – 1,69 ц/га, приватних підприємствах – 1,79 ц/га, кооперативах – 2 ц/га, інших підприємствах – 1,66 ц/га, державних – 1,95 ц/га та недержавних підприємствах – 1,73 ц/га (табл. 7).

У земельній ренті були виділені складники: соціальний, інституціональний, трансакційний, технологічний, у тому числі в сільськогосподарських підприємствах, товариствах, приватних підприємствах, кооперативах, інших підприємствах, державних та недержавних підприємствах. Природна частина земельного капіталу становила у 2016 р. в

Таблиця 2

Земельна рента сільськогосподарських підприємств у розрізі областей України за 2016 р.

Пор. №	Область	Еквівалентна урожайність пшениці, ц/га	Закупівельна ціна 2016 (міні-мальна р.), грн.	Валовий дохід, грн/га	Витрати, грн/га	Окупність витрат, раз	Фактичний рівень рента-белінності, %	Норматив окупності витрат, раз	Літома вага земельної ренти у ВД, раз	Земельна рента, грн/га	Рента, у т. ч.		
											Природна		Інтелектуальна
											Р абс, грн/га	Рд1, грн/га	Рд2, грн/га
1	Вінницька	62,12	365	22673,8	14572,10	1,56	30,00	1,05	0,33	7482,35	584	1509,8	5389
2	Волинська	57,28	365	20907,2	13676,60	1,53	32,20	1,05	0,31	6481,23	584	1345,1	4552
3	Дніпропетровська	44,04	365	16074,6	8640,00	1,86	38,80	1,05	0,44	7072,82	584	2744,6	3744
4	Донецька	41,94	365	15308,1	9060,10	1,69	39,60	1,05	0,38	5817,08	584	2027,9	3205
5	Житомирська	53,96	365	19695,4	12199,20	1,61	34,90	1,05	0,35	6893,39	584	1707,8	4602
6	Закарпатська	61,52	365	22454,8	11719,00	1,92	11,50	1,05	0,45	10104,66	584	2930	6591
7	Запорізька	40,58	365	14811,7	7753,90	1,91	45,90	1,05	0,45	6665,27	584	2911,7	3170
8	Івано-Франківська	59,47	365	21706,6	11315,20	1,92	35,40	1,05	0,45	9767,97	584	2930	6254
9	Київська	60,43	365	22057	14296,20	1,54	26,50	1,05	0,32	7058,24	584	1420,3	5054
10	Кіровоградська	52,01	365	18983,7	10732,10	1,77	36,80	1,05	0,41	7783,32	584	2367,5	4832
11	Луганська	45,11	365	16465,2	8199,80	2,01	39,10	1,05	0,48	7903,3	584	3340	3979
12	Львівська	61,65	365	22502,3	16655,50	1,35	7,90	1,05	0,22	4950,51	584	623,94	3743
13	Миколаївська	44,71	365	16319,2	10058,80	1,62	38,10	1,05	0,35	5711,72	584	1722,1	3406
14	Одеська	43,30	365	15804,5	9587,00	1,65	37,80	1,05	0,36	5689,62	584	1831,9	3274
15	Полтавська	66,60	365	24309	12803,20	1,90	30,20	1,05	0,45	10939,05	584	2893,4	7462
16	Рівненська	60,45	365	22064,3	14339,90	1,54	19,20	1,05	0,32	7060,58	584	1420,3	5056
17	Сумська	55,92	365	20410,8	11582,60	1,76	20,80	1,05	0,40	8164,32	584	2279,3	5301
18	Тернопільська	59,81	365	21830,7	12678,40	1,72	28,70	1,05	0,39	8513,97	584	2144,2	5786
19	Харківська	54,52	365	19899,8	11407,50	1,74	27,60	1,05	0,40	7959,92	584	2246,7	5129
20	Херсонська	45,55	365	16625,8	9002,60	1,85	37,00	1,05	0,43	7149,09	584	2651,4	3914
21	Хмельницька	67,39	365	24597,4	15813,90	1,56	28,00	1,05	0,33	8117,14	584	1509,8	6023
22	Черкаська	69,20	365	25258	14292,90	1,77	29,40	1,05	0,41	10355,78	584	2367,5	7404
23	Чернівецька	45,85	365	16735,3	10508,90	1,59	6,30	1,05	0,34	5690	584	1614,7	3491
24	Чернігівська	53,20	365	19418	12463,20	1,56	22,50	1,05	0,33	6407,94	584	1509,8	4314
	Україна	53,19	365	19414,4	11247,90	1,73	31,70	1,05	0,39	7571,62	584	2160,1	4828
	гірші землі	11,7	365	4270,5				1,05				0	

Джерело: авторські розрахунки на основі даних Державної служби статистики України

**Складові частини земельної ренти сільськогосподарських підприємств
у розрізі областей України за 2016 р.**

Область	Інтелектуальна рента РД2, грн/га	у т.ч.			
		соціальний складник, грн/га	інституціональний складник, грн/га	транзакційний складник, грн/га	технологічний складник, грн/га
Вінницька	5389	323,31	1023,83	700,52	3340,92
Волинська	4552	227,61	1229,09	500,74	2594,74
Дніпропетровська	3744	262,1	673,97	786,3	2021,91
Донецька	3205	256,41	608,98	705,14	1634,63
Житомирська	4602	230,08	966,33	920,31	2484,84
Закарпатська	6591	659,07	1186,32	790,88	3954,39
Запорізька	3170	221,87	602,22	570,52	1774,95
Івано-Франківська	6254	312,7	1125,71	875,55	3939,99
Київська	5054	353,78	859,17	1111,87	2729,13
Кіровоградська	4832	338,23	869,72	966,36	2657,48
Луганська	3979	278,55	716,28	795,86	2188,63
Львівська	3743	224,55	898,22	561,39	2058,41
Миколаївська	3406	204,34	613,02	613,02	1975,28
Одеська	3274	196,42	785,7	556,54	1735,08
Полтавська	7462	522,31	1044,63	2163,88	3730,82
Рівненська	5056	151,69	960,7	1264,07	2679,83
Сумська	5301	265,05	1007,2	1007,2	3021,6
Тернопільська	5786	289,29	1272,86	1157,15	3066,44
Харківська	5129	307,75	974,55	974,55	2872,35
Херсонська	3914	313,09	587,05	626,19	2387,34
Хмельницька	6023	301,17	1264,91	1325,14	3132,15
Черкаська	7404	518,3	1332,77	1628,94	3924,25
Чернівецька	3491	174,57	558,61	733,17	2024,95
Чернігівська	4314	258,85	905,98	862,83	2286,51
Україна	4828	289,65	917,23	965,5	2655,14

Джерело: авторські розрахунки на основі даних Державної служби статистики України

середньому по Україні у сільськогосподарських підприємствах – 36%, товариствах – 32%, приватних підприємствах – 39%, кооперативах – 42%, інших підприємствах – 19%, державних – 43% та недержавних підприємствах – 36% (табл. 8).

У земельному капіталі визначено вагу складових частин: соціальної, інституціональної, транзакційної, технологічної, у тому числі в сільськогосподарських підприємствах, товариствах, приватних підприємствах, кооперативах, інших підприємствах, державних та

недержавних підприємствах. Інтелектуальна частина земельного капіталу становила у 2016 р. в середньому по Україні у сільськогосподарських підприємствах – 64%, товариствах – 68%, приватних підприємствах – 61%, кооперативах – 58%, інших підприємствах – 81%, державних – 57% та недержавних підприємствах – 64% (табл. 9).

Інституціональний складник інтелектуальної частини земельного капіталу (інституціональний капітал) становив у 2016 р. в середньому по Україні у сільськогосподарських

Таблиця 4
Складові частини земельного капіталу сільськогосподарських підприємств у розрізі областей України за 2016 р.

Пор. №	Область	Вартість земельного капіталу, грн/га	У т. ч.				У т. ч.				Продючі частини, %	Інтелектуальні частини, %	В т.ч.			
			Продючі частини, грн/га	Інтелектуальні частини, грн/га	Соціальний складник, грн/га	Інституцій-нальний складник, грн/га	Соціальний складник, грн/га	Інституцій-нальний складник, грн/га	Трансакційний складник, грн/га	Технологічний складник, грн/га			У т.ч.			
													соціальний складник, грн/га	інституцій-нальний складник, грн/га	трансакційний складник, грн/га	технологічний складник, грн/га
1	Вінницька	41568,6	11632,1	29936,6	1796,2	5687,9	3891,8	18560,7	28	72	4	14	9	45		
2	Волинська	36006,8	10716,9	25289,9	1264,5	6828,3	2781,9	14415,2	30	70	4	19	8	40		
3	Дніпропетровська	39293,4	18491,9	20801,5	1456,1	3744,3	4368,3	11232,8	47	53	4	10	11	29		
4	Донецька	32317,1	14510,7	17806,4	1424,5	3383,2	3917,4	9081,3	45	55	4	10	12	28		
5	Житомирська	38296,6	12732,4	25564,2	1278,2	5368,5	5112,8	13804,7	33	67	3	14	13	36		
6	Закарпатська	56137	19522,3	36614,7	3661,5	6590,7	4393,8	21968,8	35	65	7	12	8	39		
7	Запорізька	37029,3	19420,6	17608,7	1232,6	3345,7	3169,6	9860,8	52	48	3	9	9	27		
8	Івано-Франківська	54266,5	19522,3	34744,2	1737,2	6253,9	4864,2	21888,8	36	64	3	12	9	40		
9	Київська	39212,4	11134,9	28077,5	1965,4	4773,2	6177,1	15161,8	28	72	5	12	16	39		
10	Кіровоградська	43240,7	16397,4	26843,3	1879,1	4831,8	5368,7	14763,8	38	62	4	11	12	34		
11	Луганська	43907,2	21799,9	22107,3	1547,5	3979,3	4421,4	12159,1	50	50	4	9	10	28		
12	Львівська	27502,8	6710,8	20792,1	1247,5	4990,1	3118,8	11435,6	24	76	5	18	11	42		
13	Миколаївська	31731,8	12811,5	18920,3	1135,2	3405,7	3405,7	10973,8	40	60	4	11	11	35		
14	Одеська	31609	13421,6	18187,4	1091,2	4365	3091,9	9639,3	42	58	3	14	10	31		
15	Полтавська	60772,5	19318,9	41453,6	2901,7	5803,5	12021,6	20726,8	32	68	5	10	20	34		
16	Рівненська	39225,4	11134,9	28090,5	842,7	5337,2	7022,6	14887,9	28	72	2	14	18	38		
17	Сумська	45357,3	15907,1	29450,3	1472,5	5595,6	5595,6	16786,7	35	65	3	12	12	37		
18	Тернопільська	47299,8	15156,9	32142,9	1607,2	7071,4	6428,6	17035,8	32	68	3	15	14	36		
19	Харківська	44221,8	15726,3	28495,5	1709,7	5414,2	5414,2	15957,5	36	64	4	12	12	36		
20	Херсонська	39717,2	17974,5	21742,7	1739,4	3261,4	3478,8	13263	45	55	4	8	9	33		
21	Хмельницька	45095,2	11632,1	33463,2	1673,2	7027,3	7361,9	17400,8	26	74	4	16	16	39		
22	Черкаська	57532,1	16397,4	41134,7	2879,4	7404,3	9049,7	21801,4	29	72	5	13	16	38		
23	Чернівецька	31611,1	12215	19396,1	969,8	3103,4	4073,2	11249,7	39	61	3	10	13	36		
24	Чернігівська	35599,7	11632,1	23967,6	1438,1	5033,2	4793,5	12702,8	33	67	4	14	13	36		
	Україна	42064,6	15245	26819,6	1609,2	5095,7	5363,9	14750,8	36	64	4	12	13	35		

Джерело: авторські розрахунки на основі даних Державної служби статистики України

Таблиця 5

**Складові частини за витратами на виробництво продукції рослинництва
в розрізі областей України за 2016 р.**

Область	Складова частина, тис. грн					Складові частини, %			
	Соціальна	Інституціональна	Трансакційна	Технологічна	Всього	Соціальна	Інституціональна	Трансакційна	Технологічна
Вінницька	940784	2784835,2	1946815,4	8991038,7	14663473,3	6	19	13	62
Волинська	132604,2	773138,6	326155,3	1610025,7	2841923,8	5	27	11	57
Дніпропетровська	719373,6	1829349,3	2081586,7	5304446,8	9934756,4	7	18	21	54
Донецька	411445,1	987041,9	1147504,2	2649827,6	5195818,8	8	19	22	51
Житомирська	226348,5	1030565,8	944089	2602958,6	4803961,9	5	21	20	54
Закарпатська	38417,7	68917,4	46226,9	223259,8	376821,8	10	18	12	60
Запорізька	556969,1	1492618,5	1479982,7	4504886,3	8034456,6	7	19	18	56
Івано-Франківська	120622,3	429475,9	338222,4	1500094,8	2388415,4	5	18	14	63
Київська	1099281,1	2783472,6	3507934,4	8561513,2	15952201,3	7	17	22	54
Кіровоградська	704877,1	1921597,8	2183737,9	6003053,3	10813266,1	7	18	20	55
Луганська	270886,6	739146,9	810024,8	2260311,9	4080370,2	7	18	20	55
Львівська	245570,9	923321,2	574078,7	2155915,4	3898886,2	6	24	15	55
Миколаївська	543566,6	1683710,1	1673363,5	5273976,6	9174616,8	6	18	18	58
Одеська	629086,5	2618564,8	1905548,1	5780056,8	10933256,2	6	24	17	53
Полтавська	1151610,7	2413654,7	4899488,5	8310474	16775227,9	7	14	29	50
Рівненська	119840,6	645617,5	853085,6	1813897,6	3432441,3	3	19	25	53
Сумська	503563,1	1728941,6	1729074,9	5212713,4	9174293	5	19	19	57
Тернопільська	366835,6	1469716,6	1307099,5	3542873,8	6686525,5	5	22	20	53
Харківська	725272,3	2354819,9	2361514,4	6926079	12367685,6	6	19	19	56
Херсонська	587845,5	1066888,5	1153776,2	4488794,3	7297304,5	8	15	16	61
Хмельницька	462967,8	2004320,5	2096166,1	5113832,8	9677287,2	5	21	22	52
Черкаська	783227,9	2034950	2572112,4	6144131,2	11534421,5	7	18	22	53
Чернівецька	57678,5	180971,2	225989,4	636118,7	1100757,8	5	16	21	58
Чернігівська	676612,8	2444547,5	2343138,4	6205389,5	11669688,2	6	21	20	53
Україна	12075288,1	36410184	39244596,4	105077788,8	192807857	6	19	20	55

Джерело: авторські розрахунки на основі даних Державної служби статистики України

Таблиця 6

**Нормальна еквівалентна врожайність у різних
організаційно-правових формах господарювання за 2016 р.**

Пор. №	Область	Нормальна еквівалентна врожайність, ц/га						
		СГП	ТОВ	ПП	КООПЕРАТИВИ	ІНШІ	ДЕРЖАВНІ	НЕДЕРЖАВНІ
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Вінницька	62,12	62,59	62,05	59,87	57,84	48,75	62,27
2	Волинська	57,28	58,69	64,47	44,64	33,13	43,58	57,5
3	Дніпропетровська	44,04	45,22	41,19	36,93	51,71	48,89	44,09

Закінчення таблиці 6

1	2	3	4	5	6	7	8	9
4	Донецька	41,94	44,28	40,94	43,96	32,18	47,29	41,88
5	Житомирська	53,96	56,79	48,55	43,61	54,8	55,94	54,05
6	Закарпатська	61,52	70,91	37,96	0	50,54	61,97	64,77
7	Запорізька	40,58	42,08	38,45	42,24	33,46	29,56	40,68
8	Ів.-Франківська	59,47	62,43	53,85	57,98	78	29,27	59,56
9	Київська	60,43	58,93	65,71	61,6	62,72	89,39	60,77
10	Кіровоградська	52,01	53,43	50,53	46,92	51,68	33,46	52,18
11	Луганська	45,11	45,59	45,08	39,41	34,24	0	45,11
12	Львівська	61,65	58,04	68,59	48,5	25,57	65,27	62,12
13	Миколаївська	44,71	45,64	44,82	43,28	45,19	35,92	45,31
14	Одеська	43,3	44,84	43,97	40,4	35,3	34,66	43,65
15	Полтавська	66,6	70,2	55,76	64,68	47,28	71,34	66,95
16	Рівненська	60,45	59,48	65,06	39,04	0	145,19	60,79
17	Сумська	55,92	58,85	52,51	58,46	35,93	44,05	56,46
18	Тернопільська	59,81	57,24	63,25	73,11	43,21	39,6	59,89
19	Харківська	54,52	55,1	55,2	59,71	41,07	47,06	55,09
20	Херсонська	45,55	46,78	44,36	39,8	50,58	64,27	45,59
21	Хмельницька	67,39	67,99	65,58	63,72	46,82	50,05	67,57
22	Черкаська	69,2	70,7	58,58	63,41	68,85	89,81	69,21
23	Чернівецька	45,85	46,74	39,99	30,52	53,78	55,67	46,07
24	Чернігівська	53,2	55,8	46,24	34,33	42,51	45,05	53,36
	Україна	53,19	55,33	50,79	46,85	42,67	50,64	53,5
	гірші	11,7	11,1	11,7	10,3	5,1	11,6	11,8

Джерело: розроблено автором на основі [5]

Таблиця 7

Окупність витрат у різних організаційно-правових формах господарювання за 2016 р.

Пор. №	Область	Окупність витрат						
		СГП	ТОВ	ПП	КООПЕРАТИВИ	ІНШІ	ДЕРЖАВНІ	НЕДЕРЖАВНІ
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Вінницька	1,56	1,5	1,78	1,81	1,36	1,47	1,56
2	Волинська	1,53	1,47	1,6	1,92	1,95	1,38	1,53
3	Дніпропетровська	1,86	1,85	1,9	1,96	1,78	2,3	1,86
4	Донецька	1,69	1,7	1,74	2,18	1,56	1,49	1,69
5	Житомирська	1,61	1,64	1,56	2,3	1,53	2,44	1,61
6	Закарпатська	1,92	1,98	1,37	0	1,57	5,46	1,98
7	Запорізька	1,91	1,93	1,89	2	1,63	1,57	1,92
8	Ів.-Франківська	1,92	1,97	1,75	2,27	1,65	1,81	1,92
9	Київська	1,54	1,49	1,69	1,69	1,53	2,61	1,54
10	Кіровоградська	1,77	1,74	1,8	1,89	1,86	1,69	1,77
11	Луганська	2,01	2,05	1,93	3,56	2,14	0	2,01
12	Львівська	1,35	1,31	1,4	2,45	1,34	1,98	1,35
13	Миколаївська	1,62	1,54	1,72	1,64	1,84	1,52	1,63

Закінчення таблиці 7

1	2	3	4	5	6	7	8	9
14	Одеська	1,65	1,64	1,61	1,93	1,33	1,47	1,65
15	Полтавська	1,9	1,89	1,93	2,22	1,71	2,49	1,9
16	Рівненська	1,54	1,49	1,63	1,82	0	6,64	1,54
17	Сумська	1,76	1,76	1,78	1,74	1,27	2,38	1,76
18	Тернопільська	1,72	1,7	1,73	2,09	2,13	1,37	1,72
19	Харківська	1,74	1,66	1,92	2,32	1,55	1,82	1,75
20	Херсонська	1,85	1,81	1,85	2,13	2,01	2,15	1,86
21	Хмельницька	1,56	1,49	1,96	1,9	1,43	1,91	1,56
22	Черкаська	1,77	1,77	1,69	2,07	1,51	1,89	1,77
23	Чернівецька	1,59	1,57	1,57	1,35	2,28	2,83	1,6
24	Чернігівська	1,56	1,53	1,64	1,96	1,19	1,93	1,56
	Україна	1,73	1,69	1,79	2	1,66	1,95	1,73

Джерело: розроблено автором на основі [5]

Таблиця 8

**Природна частина земельного капіталу
в різних організаційно-правових формах господарювання у 2016 р.**

Пор. №	Область	Природна частина земельного капіталу, %						
		СГП	ТОВ	ПП	КООПЕРАТИВИ	ІНШІ	ДЕРЖАВНІ	НЕДЕРЖАВНІ
1	Вінницька	28	25	32	30	11	33	28
2	Волинська	30	26	28	42	29	35	30
3	Дніпропетровська	47	43	51	52	17	52	47
4	Донецька	45	41	47	49	24	35	45
5	Житомирська	33	31	36	52	14	48	33
6	Закарпатська	35	30	40	0	15	97	34
7	Запорізька	52	48	55	46	24	59	53
8	Ів.-Франківська	36	33	36	38	10	68	36
9	Київська	28	27	29	27	12	32	28
10	Кіровоградська	38	34	40	40	17	56	38
11	Луганська	50	48	48	89	30	0	50
12	Львівська	24	24	23	50	25	34	24
13	Миколаївська	40	36	43	37	20	47	40
14	Одеська	42	39	41	47	18	47	42
15	Полтавська	32	28	39	34	18	39	32
16	Рівненська	28	26	28	46	0	51	28
17	Сумська	35	32	38	29	17	60	35
18	Тернопільська	32	31	30	28	24	38	32
19	Харківська	36	32	39	38	18	43	36
20	Херсонська	45	41	46	53	19	37	46
21	Хмельницька	26	23	33	29	15	42	26
22	Черкаська	29	26	32	32	11	23	29
23	Чернівецька	39	36	44	43	21	56	39
24	Чернігівська	33	29	40	56	14	47	33
	Україна	36	32	39	42	19	43	36

Джерело: розроблено автором на основі [5]

Таблиця 9

Інтелектуальна частина земельного капіталу в різних організаційно-правових формах господарювання у 2016 р.

Пор. №	Область	Інтелектуальна частина земельного капіталу, %						
		СПП	ТОВ	ПП	КООПЕРАТИВИ	ІНШІ	ДЕРЖАВНІ	НЕДЕРЖАВНІ
1	Вінницька	72	75	68	70	89	67	72
2	Волинська	70	74	72	58	71	65	70
3	Дніпропетровська	53	57	49	48	83	48	53
4	Донецька	55	59	53	51	76	65	55
5	Житомирська	67	69	64	48	86	52	67
6	Закарпатська	65	70	60	0	85	3	66
7	Запорізька	48	52	45	54	76	41	47
8	Ів. -Франківська	64	67	64	62	90	32	64
9	Київська	72	73	71	73	88	68	72
10	Кіровоградська	62	66	60	60	83	44	62
11	Луганська	50	52	52	11	70	0	50
12	Львівська	76	76	77	50	75	66	76
13	Миколаївська	60	64	57	63	80	53	60
14	Одеська	58	61	59	53	82	53	58
15	Полтавська	68	72	61	66	82	61	68
16	Рівненська	72	74	72	54	0	49	72
17	Сумська	65	68	62	71	83	40	65
18	Тернопільська	68	69	70	72	76	62	68
19	Харківська	64	68	61	62	82	57	64
20	Херсонська	55	59	54	48	81	63	54
21	Хмельницька	74	77	67	71	85	58	74
22	Черкаська	72	74	68	68	89	77	71
23	Чернівецька	61	64	56	57	79	44	61
24	Чернігівська	67	71	60	44	86	53	67
	Україна	64	68	61	58	81	57	64

Джерело: розроблено автором на основі [5]

підприємствах – 12%, товариствах – 12%, приватних підприємствах – 13%, кооперативах – 10%, інших підприємствах – 12%, державних – 8% та недержавних підприємствах – 12% (табл. 10).

Висновки з цього дослідження. Концепції інституціонального капіталу управління земельними ресурсами необхідні обґрунтування та розбудова, тому що це далекосяжний сектор інституціонального аналізу земельної економіки та ринку землі, що втілює в собі сукупність земельних ресурсів із

сформованими управлінськими інститутами. Джерелом пізнання природи складників інституціонального капіталу є теоретизація сутності земельно-майнових явищ і земельно-еколого-економічних процесів із поступовим створенням понятійно-категоріального апарату. Узагальнення досвіду утвердження земельних стадій в економічних формаціях презентує наукову інноваційність теоретико-методологічної сутності інституціонального капіталу, виступаючи базисом для створення його новітніх положень у ринкових умовах

**Інституціональний складник інтелектуальної частини
земельного капіталу (інституціональний капітал)
у різних організаційно-правових формах господарювання за 2016 р.**

Пор. №	Область	Інституціональний складник інтелектуальної частини земельного капіталу (інституціональний капітал), %						
		СП	ТОВ	ПП	КООПЕРАТИВИ	ІНШІ	ДЕРЖАВНІ	НЕДЕРЖАВНІ
1	Вінницька	14	13	16	14	6	9	14
2	Волинська	19	18	26	17	14	18	19
3	Дніпропетровська	10	10	9	8	16	2	10
4	Донецька	10	12	11	10	6	3	10
5	Житомирська	14	15	13	9	27	7	14
6	Закарпатська	12	16	9	0	8	0	12
7	Запорізька	9	9	9	9	14	6	9
8	Ів.-Франківська	12	11	13	15	15	6	11
9	Київська	12	12	14	13	14	9	13
10	Кіровоградська	11	12	11	6	13	3	11
11	Луганська	9	9	10	1	9	0	9
12	Львівська	18	16	21	13	16	26	17
13	Миколаївська	11	11	11	8	14	8	11
14	Одеська	14	13	17	12	16	7	14
15	Полтавська	10	10	9	7	15	4	10
16	Рівненська	14	11	19	12	0	10	14
17	Сумська	12	13	12	11	15	4	12
18	Тернопільська	15	14	16	14	8	14	15
19	Харківська	12	13	13	11	4	7	12
20	Херсонська	8	8	8	6	11	12	8
21	Хмельницька	16	15	17	14	25	7	16
22	Черкаська	13	13	12	13	16	10	13
23	Чернівецька	10	10	10	18	10	3	10
24	Чернігівська	14	15	14	7	14	11	14
	Україна	12	12	13	10	12	8	12

Джерело: розроблено автором на основі [5]

ЛІТЕРАТУРА:

1. Третяк А.М. Земельний капітал: теоретико-методологічні основи формування та функціонування: монографія. Львів: Сполох, 2011. 520 с.
2. Горлачук В.В. Управління відтворенням і збереженням родючості ґрунту у контексті сталого розвитку природокористування. Миколаїв: Іліон, 2004. 40 с.
3. Добряк Д.С., Бабміндра Д.І. Еколого-економічні засади реформування землекористування в ринкових умовах. К.: Урожай, 2007. 336 с.
4. Сохнич А.Я. Проблеми використання і охорони земель в умовах ринкової економіки: монографія. Львів: Українські технології, 2002. 252 с.
5. Лист Державної служби статистики України від 22.11.2017 № 15.2. -20/1970 ПІ. Держстат України. К., 2017. 1 с.
6. Питання діяльності Аграрного фонду на організованому аграрному ринку у 2016/2017 маркетинговому періоді: Наказ Мінагрополітики України від 14.09.2016 № 305. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1304-16> (дата звернення: 15.04.2017).

REFERENCES:

1. Tretyak A.M. (2011) *Zemelnyy kapital: teoretyko-metodolohichni osnovy formuvannya ta funktsionuvannya* [Land Capital: Theoretical and Methodological Foundations of Formation and Functioning]. Lviv: Vyd-vo «Spolom», 520 p.
2. Horlachuk V.V. (2004) *Upravlinnya vidtvorennyam i zberezhennyam rodyuchosti gruntu u konteksti staloho rozvytku pryrodokorystuvannya*. [Management of reproduction and preservation of soil fertility in the context of sustainable development of nature management]. Mykolayiv: Ilion, 40 p.
3. Dobryak D.S., Babmindra D.I. (2007) *Ekoloho-ekonomichni zasady reformuvannya zemlekorystuvannya v rynkovykh umovakh*. [Ecological and economic principles of land use reform in market conditions]. K.: Urozhay, 336 p.
4. Sokhnych A.YA. (2002) *Problemy vykorystannya i okhorony zemel v umovakh rynkovoyi ekonomiky: monohrafiya*. [Problems of using and protecting land in a market economy: a monograph]. Lviv: Ukrayinski tekhnolohiyi, 252 p.
5. Lyst Derzhavnoyi sluzhby statystryky Ukrayiny [Letter from the State Statistics Service of Ukraine] vid 22.11.2017 r. № 15.2. -20/1970 PI. Derzhstat Ukrayiny. K. 2017. 1 p.29.
6. Pytannya diyal'nosti Ahrarnoho fondu na orhanizovanomu ahrarnomu rynku u 2016/2017 marketynhovomu periodi: [Issues of activity of the Agrarian Fund in the organized agrarian market in the marketing period 2016/2017]. Nakaz Minahropolityky Ukrayiny vid 14.09.2016 № 305 // Zakonodavstvo Ukrayiny / VR Ukrayiny. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1304-16> (data zvernennya: 15.04.2017).